

קונטרס

מי יבין את זא"ת ?

טעמים על קריאת יום שמיני של חנוכה
"זאת חנוכה"

יו"ל ע"י ביתה ט'

דתלמוד תורה יטב לב דרבינו יואל מסאטמאר

בנשיאות ב"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

קרית יואל - בני ברק

תלמוד תורה יטב לב דרבינו יואל מסאטמאר

בהתייחסות כ"ק מרן רבינו הקוה"ט זיעעני"א - בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

קרית יואל - בני ברק

קודש דהיינו מתחלה צריך לעבור כל הז' מדות הקדושים חגת"נ הי"מ ומיום השמיני והלאה ירצה לה' אחר עבור הז' מדות אח"ז יכולין לבוא לתכלית הנרצה בענין העבודה וזה ענין חנוכה קביעת שמונת ימי חנוכה דייקא דהיינו כי מתחלה צריכין לעבור בז' ימים הקודמים את ז' מדות הנז' ואח"כ נבוא לתכלית הנרצה ליום השמיני הקודש לה', והנה איתא דחנוכה הם אותיות חנו' כ"ה וא"כ יפלא האיך יהי' יום החנו' בכ"ה והלא אז הוא רק מתחלת עבודה דימי חנוכה לעבור את כל המדות הנזכרים והאיך יהי' יום החנו' ביום כ"ה וא"כ עיקר החנו' הוא רק ביום השמיני אחר שעברו הז' המדות אח"כ נבוא לחנו' א"כ י"ל דהא דקאמר חנו' כ"ה היינו שאז מתחלת העבודה שע"כ יכולין אח"כ לחנות בעבודת הקודש וזה שם ועצם היום, זאת חנו' כ"ה, כי הוא היום השמיני יום החנו' אחר עבור ז' ימים בז' המדות הנז' והיום השמיני נבוא לעיקרת חנוכה מטעם היותו אחר הז' ימים וע"ז נבחר ויאות לקרוא לו ליום השמיני בשם זאת (עיקרית) חנוכה.

(קדושת יו"ט)

[ג]

ולע"ד נראה לומר בהקדם ליישב מה שמדקדק ביש"מ פ' וישב בלשון הגמ' בכ"ה בכסליו יומא דחנוכה תמני' אינון וכו' לשנה אחרת קבעום ועשאום יו"ט בהלל והודאה דלמה המתינו על שנה אחרת הו"ל לתקן תיקף אחר הנס שידי' בכל שנה יו"ט כשיגיע זמן זה עיי"ש ונראה עפמ"ש בבינה לעתים דרוש י"ז ההפרש שיש בין שמחת התענוגים הגופנים ושמחת המעלה הנפשיות והוא שהשמחה הגשמיות אינה אלא בעוד התענוג מושג אצלו כגון בעת האכילה והשת' או בעת הטיוול וכיוצא אמנם אחרי כן לא תשאר אצלו שום שמחה ממה שכבר עבר לו מהתענוגות

טעם על קריאת יום שמיני של חנוכה "זאת חנוכה" י"ל על פי דאיתא בתנחומא פרשת נשא (פי' כ"ט) על הפסוק (במדבר ז' מ"ח) ביום השביעי נשיא לבני אפרים, ביום השמיני נשיא לבני מנשה, ילמדנו וכו' נר חנוכה שהותיר בה שמן וכו', הנותר ביום ח"ת עושה לו מדורה ושורפו, לא יאמר אדם איני מקיים מצות זקנים הואיל ואינו מהתורה, אמר הקב"ה כל מה שגוזרין עליכם תקיימו שעל דבריהם אני מסכים, תדע לך שבשעה שבירך יעקב כתיב (בראשית מ"ח כ') וישם את אפרים לפני מנשה, וקיים הקב"ה גזירתו שהקריב אפרים תחילה, עכ"ל, ובזה אני מבין דברי הגמרא (שבת כ"ג ע"א) לענין נר חנוכה דמברך וצונו מדכתיב (דברים י"ז י"א) לא תסור, ואומר אני כי הפסוק מרמז לדברי המדרש שאמר לא תסור מכל הדבר אשר יגידו לך, שגם אני מסכים לדבריהם, וראיה לזה ימין ושמאל של יעקב, שנאמר (בראשית מ"ח י"ד) וישלח את ימינו וישם על ראש אפרים, ושמאלו על מנשה וישם את אפרים לפני מנשה, והקב"ה הסכים על ידו שנאמר היום הזיז"ן לבני אפרים, ביום השמיני לבני מנשה, וכיון שביום השמיני אנו קורין ביום השמיני נשיא לבני מנשה, שמזה אנו לומדים לשמוע דברי חכמים שתקנו מצות חנוכה ולברך וצונו, על כן נקרא זאת חנוכה, כי ממנו נובע לקיים מצות חנוכה, והדבר נחמד והבן.

(ייטב פנים)

[ב]

הנה ענין חנוכה ע"ד המבואר בספרים ובבני יששכר הוא לאשר שמלכות הרשעה רצו להעביר אותנו מעל חוקי רצונך לכן סגולת הימים האלה לעלות מקור הקדושה כאשר הי' אז בימים ההם, גם ידועים דברי האוה"ח הקדוש בפ' וביום השמיני ימול בשר ערלתו דכל דבר השמיני הוא

תלמוד תורה יטב לב דרבינו יואל מסאטמאר

בהתייחסות ב"ק מרן רבינו הקדוש זיעונו"א - בנשיאות ב"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

קרית יואל - בני ברק

עושים זה היום עיקר ושמחה על השמחה שכבר שמחנו והוא כמו חג וחנוכה מחדש על אשר זכינו לשמוח בשמחה של מצוה כל ימי החנוכה.

(עצי חיים)

[ד]

ואפ"ל עוד טעם על קריאת שם זאת חנוכה, עפי"מ דאיתא בפסיקתא א"ר חנינא בכ"ה בכסליו נגמר מלאכת המשכן, ועשה מקופל עד אחד בניסן וכו' והקב"ה חשב לערב שמחת המשכן בחדש שנולד בו יצחק וכו' ומעתה הפסיד כסליו שנגמרה בו המלאכה, אמר הקב"ה עלי לשלם, מה שילם לו הקב"ה חנוכה חשמונאי, וכתבו המפרשים דמהאי טעמא נקרא חנוכה על שם חנוכה בית המקדש שחנכו החשמונאים, והנה בחנוכה המשכן עשו ז' ימי המלואים קודם שחנכו אותו כמבואר בפסוקים ובמדרשי חז"ל, שז' ימים קודם ר"ח ניסן היו ימי המילואים, ובר"ח התחילו הנשיאים להקריב לחנוכה המזבח, והחנוכה הי' אחר ז' ימי המלואים וכמו"כ אלמלא היו עושין חנוכה המשכן בכסליו כשנגמרה מלאכת המשכן, היו מתחילין ז' ימי המילואים בכ"ה בכסליו וחנוכה המשכן היה ראוי להיות ביום ח' אחר תשלום ז' ימי המילואים, וע"כ כיון שחנוכה החשמונאים הם תשלומין לאותה חנוכה ראוי להיות עיקר החנוכה ביום ח' מכ"ה כסליו, אמנם אז בימי החשמונאים לא הוצרכו לעשות ז' ימי המילואים, שהרי לא נבנה בית המקדש מחדש, והיו יכולים לעשות החינוך מיד כשנכנסו וע"כ מתחילין ימי החנוכה מכ"ה כסליו אבל לפי האמת שהם תשלום חנוכה המשכן, ובמשכן הי' ראוי להיות החינוך ביום השמיני אחר כ"ה כסליו, ע"כ עיקר החנוכה ביום ח' דוקא ולזה קורין יום

אדרבה יוליד לו עצב משא"כ בשמחה של מצוה אחרי עבור סבות השמחה עוד ישוב לשמוח ולשוש על מה שהי' מהתענוג והשמחה כי ישמח בעבור שמחתו הקודמות וזה הטעם בחג שמיני עצרת שהוא חג בפני עצמו להורות על שמחתנו באלו הימים של הרגל לא הי' כשמחת הרקים בעבור הבלי העולם כי אם שמחה לשם שמים ובא האות והמופת כי אחרי כן אנו עושים חג מחדש שאנו ששים ושמחים מאשר שמחנו לעבודתו ית' עכ"ד עיי"ש, והנה מבואר בטו"ז דבחנוכה לא הי' הצלת גופים כי אם הכנעה והעברת הדת ר"ל וא"כ עיקר התענוג והשמחה הי' אח"כ כאשר ישראל עמדו על נפשותם ועסקו שוב בחקי תורתו ולעבוד עבודתו ית"ש אז הגיע אליהם אח"כ עוד תענוג והשמחה וז"ש להשכיחם תורתך וכו' וע"כ ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ר"ל דהשמחה הי' בעת ההוא וגם אח"כ דבשמחה של מצוה עוד ישוב ולשוש בשמחה שכבר עבר ועל כן הוא גדולה אבל בפורים כתיב במגלת אסתר ולא יעבור ודרשו בגמ' ריש מגילה, דמגילה אינה נקראת בשיתסר ושיבסר משום דכתיב ולא יעבור ומשמע מגמ' דהלשון ולא יעבור פירושו דאח"כ לא שייך משום שמחת פורים ויש לומר כנ"ל כיון דבפורים השמחה הוא ע"י משתה ושמחה דהוא תענוג גשמי וא"כ אינה אלא לשעתה ולא אח"כ ועל כן ולא יעבור דהא אח"כ אינה נשאר מתענוג גשמי וז"ש בגמ' לשנה אחרת קבעום ועשום יו"ט להורות בזה דאחר עבור כשעסקו בתורה כל השנה באין מפריע אז הגיע להם עוד נוסף שמחה על שמחתם הראשונים ואז אח"כ עשאו"מ יו"ט כיון שהי' עליהם שמחה על מה ששמחו בעסק המצות וע"כ משום זה הטעם נקרא יום השמיני זאת חנוכה כי אשר כבר עבר עלינו ח' לילות דחנוכה וקיימנו מצות חז"ל כמצותו זכר לנס שעשה ה' לנו בענין המנורה בימים האלה על כן נקרא זאת חנוכה ואנו

תלמוד תורה יטב לב דרבינו יואל מסאטמאר

בהתייחסות כ"ק מרן רבינו הקוה"ט זיעעני"א - בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

קרית יואל - בני ברק

אשתו כמבואר (בכתובות נ"א) וכן הקב"ה חייב בפדיון ישראל, כדין איש לאשתו ע"ש, וכ"ז הוא דוקא אם ידעין ב"י דהקב"ה שומר גם מצות דרבנן דפדיון איש את אשתו אינו רק דרבנן, ואם הקב"ה שומר משמרת דרבנן גם את זאת מחויב וא"כ כדי לידע שהקב"ה מחויב בפדיון ישראל צריך להביא רא"י שהקב"ה שומר משמרתם של רבנן, עכתו"ד הנוגע לעניינינו, והנה מבואר במדרש אמר הקב"ה כל מה שגוזרים עליכם תקיימו וכו' שעל דבריהם אני מסכים, תדע לך שיעקב בשעה שבירך מנשה ואפרים כתיב וישם את אפרים לפני מנשה וקיים הקב"ה גזירתו בקרבנות נשיאים, שהקריב אפרים תחלה ע"כ נראה מזה דע"י קרבנות הנשיאים יודעין אנו דהקב"ה שומר מצות דרבנן, וא"כ מזה רא"י שהקב"ה יבא ויגאלנו כדי לקיים החיוב שגזרו ותקנו חז"ל שהבעל חייב לפדות את אשתו אם נשבת, והנה ביום השביעי קרב נשיא בני אפרים וביום השמיני נשיא לבני מנשה נמצא דיום השמיני שהוא הקרבת נשיא מנשה, אחר אפרים, מורה שהקב"ה שומר מצות דרבנן, וא"כ הרי זה רא"י על הגאולה עתידה, והנה מבואר בקדושת לוי הטעם שתמניא יומין אילין נקראין בשם חנוכה, דהוא מלשון חינוך על העתיד היינו גאולה העתידה וכן הוא במדרש, נמצא דחנוכה רומז על הגאולה העתידה, אבל הרא"י שהקב"ה חייב לגאלנו הוא יום השמיני דחנוכה שהוא הקרבת נשיא מנשה נמצא דיום זה יום השמיני נשיא לבני אפרים זאת היא חנוכה שמורה שם חנוכה שהוא חינוך והכנה לגאולה העתידה, ולכן קוראין יום זה בשם זא"ת חנוכה דזאת היינו יום זה דייקא הוא רא"י לחנוכה שמרמז על הגאולה העתידה והבן (כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

השמיני זאת חנוכה, שהוא עיקר החנוכה ע"ש חנוכת המשכן כמבואר בפסיקתא.

(דברי יואל)

[ה]

הנה ידוע קושית הבית יוסף (או"ח סימן עת"ר) מפני מה תקנו שמונת ימי חנוכה, והלא כיון שהיה בפך כדי להדליק יום אחד, נמצא שהנס לא היה רק לשבעה ימים, ואפ"ל על פי מה שכתב ק"ז זללה"ה בייטב פנים (שמחת הרגל אות ב') כי כל הימים טובים הם על העבר, אבל שמיני עצרת על שם העתיד שיהיה נקרא יום טוב יום שכולו טוב, ועל דרך שכתב השל"ה הקודש (פ' בשלח) לפרש המדרש (שמו"ר פכ"ג ס"ה) עתידין ישראל לומר שירה לעתיד לבא כי בעודם בגלותם יאמרו שירה על מה שעתיד לבא אף שעדיין לא נתקיים, מצד האמונה שמאמינים בדבריו, עכ"ד ולפי זה י"ל דבאמת לא היה הנס דמנורה רק שבעה ימים, ויום השמיני של חנוכה נתקן כולו על שם העתיד, שאז יתגלה בשלימות אור הגנוז אורו של מלך המשיח ובזה מצינו טעם נכון על מה שקורים ליום השמיני זאת חנוכה כי מאחר שכל עצם ימי החנוכה הם חינוך והרגל לגאולה העתידה בבחינת ערכתי נר למשיחי, לכן נקרא זא"ת חנוכה, כי יום השמיני שנתקן כולו על שם העתיד זהו כל עיקר החנוכה.

(ברך משה)

[ו]

ויתבאר בהקדם מש"כ הבינה לעתים (דרוש מ"ב) דהקב"ה חייב בפורקנה דישאל דתקנו רבנן דהבעל חייב בפדיון